

PAGINA 3

'Nederland heeft mijn leven gered'

PAGINA 5

'Frisse geuren op grauwe dagen'

PAGINA 8

'Ik omring mijzelf met vrolijke kleuren'

VERDER: Band met "lastige" leerlingen ■ Dollen bij de voedselbank ■ De zegen van Zoom ■ Er gaat troost uit van iconen ■ Reis door de lijdensweek

Uitkijken naar het licht

Zing maar van een nieuwe lente

In de Paasweek komt het allemaal aan bod: pijn, verdriet, verraad. Het kan zinvol en bevrijdend zijn om daarbij stil te staan. Juist om nieuwe kracht te vinden.

'Waarom hangt hier toch in elke ziekenzaal zo'n kruis met die lijdende Christus eraan?' Elizabeth Costello is een succesvol auteur uit Australië en bezoekt in de gelijknamige roman van John Coetzee haar zus in Zuid-Afrika. Haar zus Blanche werkt ten tijde van de aidsepidemie als verpleegkundige onder de meest barre omstandigheden in Zoeloeland. Ze zijn uit elkaar gegroeid, zo blijkt. Ze leven in parallelle werkelijkheden. Elizabeth spreekt voortdurend voor volle zalen en wordt geëerd bij grote signeesessies. Blanche is een non geworden tussen de reddelosen. Elizabeth doet haar uiterste best haar zuster te begrijpen door met haar mee te gaan de krottenwijken in. Zo gaat ze op zondagochtend ook mee naar een mis. Ze ziet een priester voor een altaar knielen waarop het hoofd van een gekwelde Christus is te zien. Het wordt Elizabeth allemaal te veel. Ze wordt onwel en valt bijna flauw. Is het de warmte of zijn het de beelden zoals ze die ook al zag in al die ziekenzalen? Als ze is bijgekomen zegt haar zuster: 'Denk eraan dat het hun evangelie is, hun Christus. (...) Ze willen geen marmeren standbeelden. Ze willen iemand die lijdt, zoals zij. Met hen en vóór hen.' Blanche

FOTOGRAFIE: GREET KAPPERS

omhelst haar zuster. Elizabeth wordt geraakt. Het laat haar niet meer los.

Weglopen

Misschien is dat wel waarom de Paasweek velen zo nabijkomt. Al die dingen waar wij het liefst voor weglopen, komen op tafel: verraad, verloochening, eenzaamheid, pijn en verdriet. Elk mens kent het. Maar hoe ingewikkeld is het om het beest in de bek te kijken, zoals filosoof René Gude het kort voor zijn dood noemde. We stoppen het liever weg en slikken het in. Want 'gelukkig leven' is de norm, zo lijkt het. Alles wat daar

niet aan voldoet, daar schamen we ons voor.

'Schaamte voor alles wat niet voldoet aan de gelukkige norm'

Maar ook juist deze tijd van crisis heeft ons laten zien dat er zomaar iets kan gebeuren wat niet past in het 'gelukkige' plaatje dat wij elkaar de laatste decennia hebben opgedrongen. Het leven blijkt niet maakbaar, maar

is vol kreukels, stukken en brokken. Hoe zinvol en bevrijdend kan het zijn, daar eens bij stil te staan. Niet om jezelf in de put te praten, maar juist om uit die confrontatie met de kwetsbaarheid van het leven nieuwe kracht te vinden. Het onder ogen zien van de gebrokenheid van je eigen bestaan en dat van de wereld, kon ons nog wel eens bevrijden van de ongebroken mal waarin wij allemaal zouden moeten passen. De Paasweek is bij uitstek een week om daarbij stil te staan. In het lijdensverhaal van Jezus komen immers al deze kreukels aan het licht. De Paasweek wordt daarom ook niet

voor niets een Goede Week genoemd. Het licht van Pasen gaat aan als wij ontdekken dat wij in onze worstelingen niet alleen zijn. We hebben iemand aan onze zijde, die weet wat we doormaken. Als we ons bij de hand laten nemen op die Paasweg, zullen we ook ontdekken wat opstanding is. Dan voel je wat het is om op je benen te worden gezet. Als herboren zing je dan misschien wel van een nieuwe lente en een nieuw geluid. Vanwege die Paasmens die ons is voorgegaan uit donkerte, dood en graf.

AD VAN NIEUWPOORT

Aangeboden: aandacht

Iedereen wordt ouder, verliest dierbaren en wordt zwakker. Loslaten, aanvaarden en weer verdergaan horen steeds meer bij het leven. De ene dag gaat dat beter dan de andere. Heeft u behoefte aan iemand die echt tijd en aandacht voor u heeft, die luistert naar uw verhaal? Wilt u zo'n maatje hebben? Een (betrouwbare) vrijwilliger van Stek of Cardia komt graag bij u langs om zo – op den duur – een vertrouwde gesprekspartner voor u te worden. Zo is het mogelijk om op eenvoudige wijze veel voor elkaar te betekenen.

INFO BIJ ANITA DEL MONTE LYON-HENDRIKS,
DIACONAAL OUDERENWERKER STEK,
070 318 1616 OF
ADELMONTELYON@STEKINDENHAAG.NL

ONTWERP VAN JULY VAN DER VEDEN

'Waarom werken we zo hard?'

Wat betekent economische groei voor ons geluk? Hoe zou het leven in een 15-urige werkweek eruitzien? Govert Buijs stelt deze vragen in zijn essay 'Waarom werken we zo hard?'. De jonge kerk LUX houdt een (online) gespreksavond over dit thema.

WOE. 21 APRIL. 20-21:30 UUR.
OPGAVE: RIK@LUXDENHAAG.NL OF 06 29 205073.

Moeten rondkomen van een tientje per dag

Voedselpakketten aan de lopende band

Het distributiecentrum van Stichting Voedselbank Haaglanden verhuisde onlangs van de Boomaweg in Den Haag naar Wateringen. Vanuit de nieuwe, duurzame loods worden kerken en andere uitgiftepunten bevoorrad. Wij kijken mee achter de schermen.

De cijfers zijn schrikbarend: per week worden hier door 160 vrijwilligers 2000 voedselpakketten samengesteld. Zo'n 25 uitgiftepunten in wijken, veelal verbonden aan kerken, verdelen de pakketten. Er worden ook nog veertien voedselbanken in de regio voorzien van de broodnodige etenswaren en andere artikelen.

Het hart van deze ingewikkelde, logistieke operatie is het nieuwe distributiecentrum van Stichting Voedselbank Haaglanden aan de De Lierseweg in Wateringen. Een enorme loods, waar het op donderdag gonst van de activiteiten. Bestelwagens rijden af en aan, een vorkheftruck laveert behendig tussen de hoge stellingen in de hal en twintig mensen stellen aan een productieband pakketten samen. De radio staat hard aan.

'Ik rijd door het hele land', vertelt een chauffeur aan de koffie in een van de vier kantines. Er is voldoende ruimte gecreëerd om coronaproof te pauzeren. Leidinggevende Martin met zijn geelgroene ADO-sjaal 'Haagse bluf' maakt grapjes. 'De hele dag lopen we te dollen', zegt een van de mannen. Ze zijn allemaal gepensioneerd en hebben geen zin om thuis te zitten. Het is wel even aanpoten in het transport. 'We zijn er elke donderdag trots op als het weer klaar is.'

FOTOGRAF: HANS HEMMES

Het geeft hun een warm gevoel als ze zien hoe klanten een pakket afhalen. 'Dit deel van de Nederlandse bevolking moet rondkomen van een tientje per dag. Armoede is als je in een maand niet meer weet wat je binnenkrijgt. De grote onzekerheid', zegt vicevoorzitter Henk Baars van de Stichting Voedselbank. Hij weet nog hoe het jaren geleden begon met 75

pakketten per week. En nu dus 2000. Vanwege corona zitten de artikelen in plastic tassen: mandarijnen, prei, uien, spruiten, cherrytomaatjes, pasta. Een soort 'schijf van vijf', maar niet genoeg voor een hele week. De groenten komen van AH online, Hak, tussenhandelaars en telers. In dit zenuwcentrum worden ze gebundeld. Volgens een chauffeur is de ruimte nu al te klein.

Opvallend aan de loods is de duurzaamheid, waarmee energiekosten worden bespaard. 'We hebben een warmtepomp en vloerverwarming', vertelt Ton van Schie. Met hulp van onder andere Shell werkte hij aan slimme installaties. Op het dak komen zonnepanelen en een elektrische bestelbus zal drie uitdeelpunten gaan bevoorraden. 'Spannend wordt dat.'

In de hal zijn mannen en vrouwen druk bezig om pakketten te vullen. Personeelszaken krijgt veel aanmeldingen binnen, maar het verloop is groot. De oudste medewerkster is 80-plus. Tijdens de eerste lockdown was ze teleurgesteld dat ze niet aan de lopende band mocht staan.

HANS HEMMES

advertenties

Firma A. N. Kerkhof & Zn
Uitvaartzorg sinds 1892

Dienstverlening op maat door uitvoering van:

- levensbeschouwings- en geloofsgebruiken en individuele wensen

Uitvaartcentra naar uw keuze met ons advies, bijvoorbeeld:

- Ad Patres Frederik Hendriklaan 7 's-Gravenhage (Statenkwartier)
- diverse andere uitvaartcentra in 's-Gravenhage en omstreken
- bij begraafplaats of crematorium

Thuisopbaring volgens uw wensen met de juiste zorg en middelen

Groot Hertoginnelaan 227
2517 ET 's-Gravenhage
firma@kerkhof-uitvaartzorg.nl **070 345 16 76**
www.kerkhof-uitvaartzorg.nl

Zorgvuldige aandacht en professionaliteit, al vier generaties een familietraditie

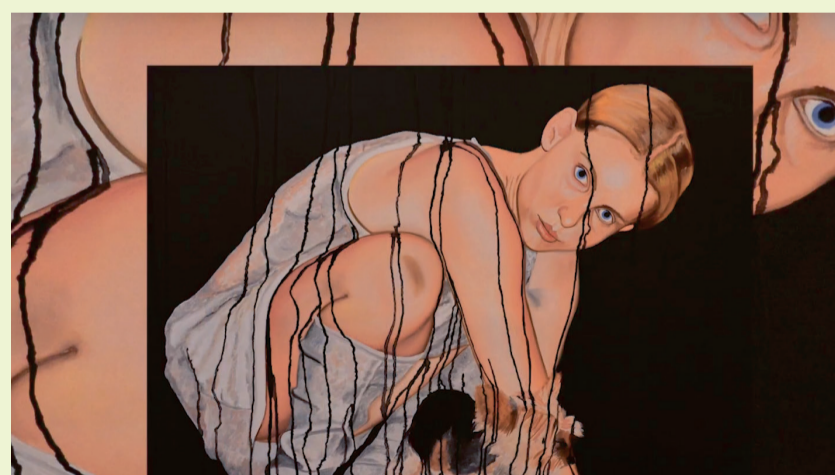
Digitale reis naar de hemel op aarde

Hoe zou de hemel eruit kunnen zien? Met het kunstproject 'Der Himmel on Earth' verbeeldt Hagenaar Sis Josip de mystieke, religieuze ervaringen van beroemde personen en personages met beeldende kunst, muziek en andere uitdrukingsvormen. De afgelopen twee jaren verbeeldde hij het perspectief van mystica Hildegard von Bingen en dichter Dante Alighieri. Wat Josip drijft: 'Ik wil maar benadrukken dat de mens in eerste instantie een afspiegeling is van God en geen opgewaardeerde aap.' Hij put hiervoor met name uit de joods-christelijke mystiek en esoterie. In de nieuwe expositie staat Henoch centraal, de voorvader van Noach, die een ark voor de zondvloed bouwde. Toen Henoch 365 jaar werd, zou hij een hemelreis gemaakt hebben:

'Henoch wandelt met God, en dan is hij niet meer, want God heeft hem weggenomen' (Genesis 5, 21-23). Aan de expositie heeft Josip samengewerkt met kunstenaar Yair Callendar, mysticus-kenner Frank Tuinstra en

judaïst Pieter van der Horst. Het langlopende project eindigt in 2028.

DIGITALE RONDLEIDING VIA
KERKINDENHAAG.NL/SISJOSIP.

ENGELN & SPOOR
UITVAARTVERZORGING

VERZORGD, CORRECT, STIJLVOL

Engelen & Spoor Uitvaartverzorging richt zich op het verzorgen van uitvaarten in Den Haag en omstreken. Wij hebben jarenlange ervaring in traditionele, religieuze en eigentijdse uitvaarten en staan garant voor een verzorgde, correcte en stijlvolle uitvoering van de uitvaart.

U KUNT ONS 24 UUR PER DAG, 7 DAGEN PER WEEK BEREIKEN: (070) 350 70 00
INFO@ENGELNENSPOOR.NL - WWW.ENGELNENSPOOR.NL

HET CLINGENDAELHUIS - BENOORDENHOUTSEWEG 279 - 2596 BJ DEN HAAG

want met afscheid begint herinnering

Voor een waardevol afscheid met zorg en respect afgestemd op ieders persoonlijke wensen.

Van Der Helm & Schols
uitvaartzorg

Veenweg 14, Nootdorp
Damlaan 64, Leidschendam
Ina Boudier-Bakkerstraat 5, Delft
De Sillestraat 182, Den Haag

070-3202040 - www.vdhuz.nl - 015-3101643

PaasChallenge

QR-codespel voor 10 tot 18-jarigen. Op verschillende kerken/gebouwen in de stad scan je codes. Je verplaatst je in een 'tegenstander' van Jezus uit het paasverhaal.

IN SCHEVENINGEN (T/M 3 APRIL):
PAASTHEATER.NL.

IN BENOORDENHOUT (T/M 5 APRIL):
CTKERK.NL.

Tussen hoop en wanhoop

Komt Konstantins Nederlandse droom nog uit?

Tien jaar geleden kwam Konstantin vanuit Bulgarije naar Nederland. Hij dacht dat het werk hier voor het oprapen lag, maar dat viel tegen. Nu is hij herstellende van een hartinfarct en wordt verdacht van uitkeringsfraude. Waar vindt hij troost?

Wat bracht je naar Nederland?

'Rond mijn veertigste dacht ik: ik moet naar Nederland verhuizen, want daar zijn de mensen tolerant en ligt het werk voor het oprapen. Dat verhaal had ik opgepikt van populaire Bulgaarse tv-reportages over teruggekeerde arbeidsmigranten die in Nederland rijke suikerooms zouden zijn geworden. Als supermarktmanager en met een universiteitsgraad in de voedingswetenschappen had ik het vast verder kunnen schoppen, dacht ik.'

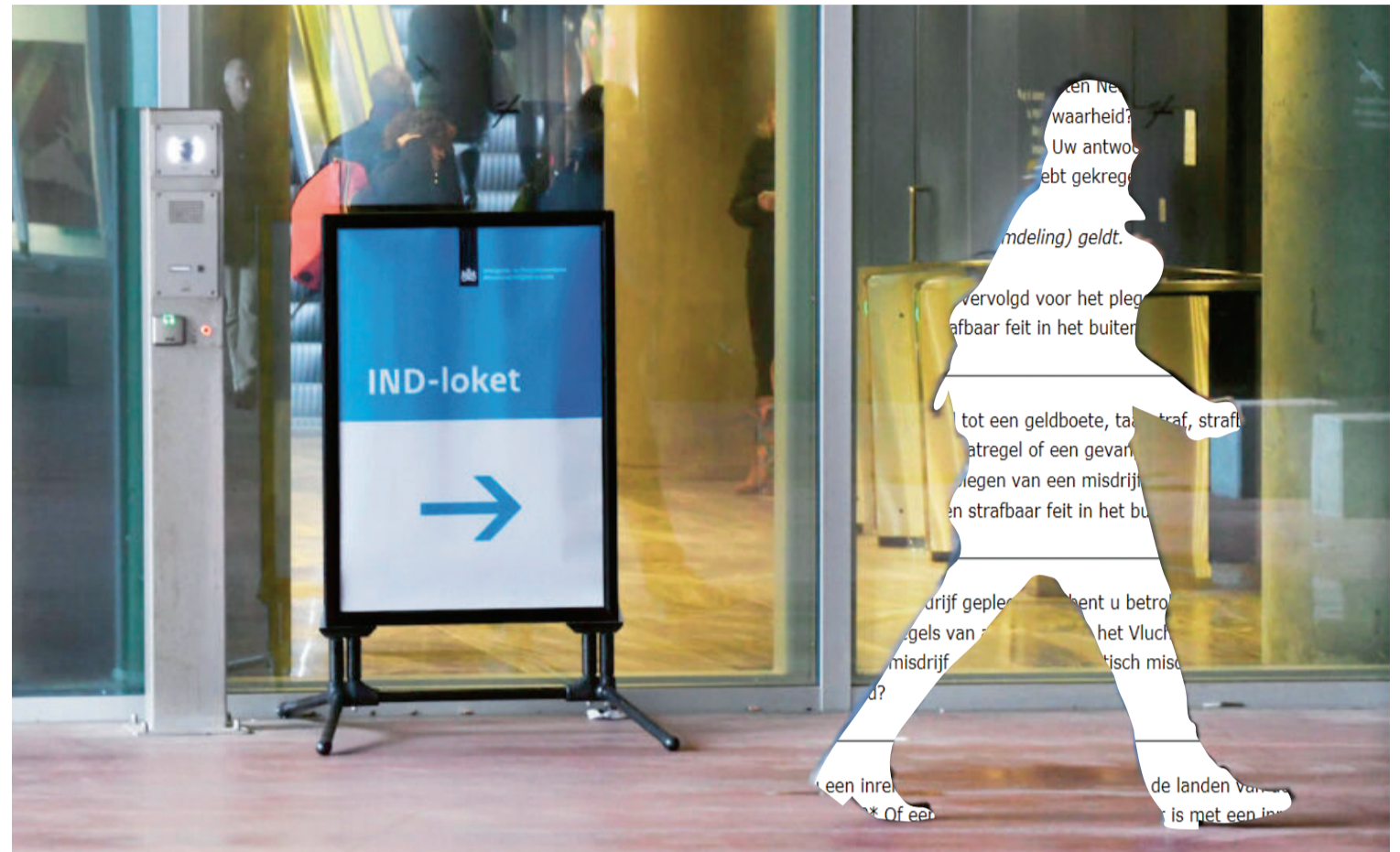
Is je droom uitgekomen?

'Na tien jaar heb ik de Nederlandse droom voor mijzelf nog steeds niet waargemaakt. Ik begon mijn carrière hier in kassen en vleesverwerkingsfabrieken. Nu eens kreeg ik met mijn huisgenoten een "loonboete" opgelegd, omdat we de beschimmelde muren een laagje wit gegeven hadden. Dan weer werd de huur zomaar onterecht verhoogd. Toen ik 's nachts wakker werd door angstaanvallen – ik hield nauwelijks leefgeld over, mijn droom was bedrog gebleken – besloot ik die malafide uitzendbureaus de rug toe te keren. Ik wilde op eigen benen gaan staan. Dat werd een wankelend bestaan. Als verkoper van het *Straatnieuws* en via wat hand-en-spanndiensten voor kennissen, verdiende ik net genoeg om de huur van mijn eigen woninkje in

'Het verven van de beschimmelde muren levert loonboete op'

Laak te betalen. Door de gesprekken met winkeliers breidde ik mijn kennis van de Nederlandse taal uit en ook mijn sociale contacten. Zo leerde ik "tante" Truus kennen. Ik was altijd welkom bij haar thuis. Ze had een luisterend oor voor mij, hielp mij als ik naar de dokter moest, las voor uit *Jip en Janneke*. Mijn Bulgaarse kookkunsten en humor kon ze waarderen. Op een verjaardagsfeestje noemde ze mij, in het bijzijn van familie, haar zoon. Hartverwarmend. Voor mij belichaamde zij het Nederland dat weliswaar niet was voorgekomen in mijn dromen, maar dat me dierbaarder werd dan al het andere. Erkenning, waardering, een thuisgevoel. Op haar begrafenis hield haar familie zich afzijdig van mij. Ik was weer vreemdeling geworden.

Al die tijd koesterde ik de droom om een baan en een partner te vinden. Ik solliciteer al jaren als een gek. Zonder succes, helaas. Toen corona toesloeg en ik mijn straatkrant buiten niet meer kwijt kon, bezweek ik onder de stress. Hoe kon

ik dit overleven? Ik kreeg weer angstaanvallen en belandde door een hartinfarct in het ziekenhuis.'

Dat heb je gelukkig overleefd. Wat houdt je nu overeind?

'Mij troost het besef dat Nederland, deze verzorgingsstaat, mijn leven gered heeft: de ambulance nam mij op, ik kreeg de peperdure behandeling gratis en ook een uitkering om er bovenop te komen. Daarnaast ervaarde ik onverwachts steun van Nederlandse kennissen die ik kende van het *Straatnieuws*-werk. In de nacht van mijn leven, een soort "Goede Vrijdag", kwamen zij mij troost brengen. "Blijf bij ons", zeiden ze.'

Wanneer breekt voor jou Pasen aan?

'Op dit moment is het voor mij nog steeds, al wekenlang, "Stille Zaterdag". Ik wankel tussen hoop en wanhoop. De Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) verdenkt mij van uitkeringsfraude en overweegt mijn verblijfsrecht in Nederland in te trekken. Van mijn advocaat heb ik

begrepen dat EU-burgers maximaal drie maanden in een lidstaat mogen verblijven. Langer mag ook, maar alleen met een inkomen. Dat had ik, dus werd ik niet uitgezet. Daar wordt niet zo op gehandhaafd, zegt de advocaat, tenzij je een gevaar blijkt voor de openbare orde.

'Pas na tien jaar heb ik uit nood bijstand aangevraagd'

Als je een jaar of langer in een EU-land werkt, kun je bovendien maximaal zes maanden bijstand krijgen om de periode naar nieuw werk te overbruggen. Dat wist ik dus niet; ik ben er nooit over geïnformeerd en had de uitkering dus niet stopgezet. De advocaat vertelde mij over de Bulgarenfraude; dat veel van mijn landgenoten doelbewust hun uitkering lieten doorlopen. Dat wil de IND niet. Daarom moet je terug naar je thuisland als je na zes maanden nog

geen werk gevonden hebt. Dat is een Europese afspraak.

Het schijnt dat de gemeente al een jaar waarschuwingseintjes over mijn situatie aan de IND afgeeft. Ik hoop dat ik in Nederland mag blijven. Ik woon hier al tien jaar, zoek actief naar werk, ben hier geworteld en heb pas vorig jaar – uit nood – bijstand aangevraagd. Mijn advocaat zei: "De IND weegt het belang van de staat af tegen het belang van de EU-burger. Als je bij de IND het vertrouwen kunt wekken dat je kansrijk bent op de arbeidsmarkt, mag je misschien blijven en hoef je het teveel aan uitkeringsgeld niet terug te betalen."

Wat er ook gebeurt, ik geloof dat het met Jezus' kracht "Pasen" kan worden.'

ROBERT REIJNS

KONSTANTIN HEET IN WERKELIJKHEID ANDERS. ZIJN VOLLEDIGE NAAM IS BIJ DE REDACTIE BEKEND.

Fijn om bij een gemeenschap te horen

Samen op zoek naar honingmomenten

Heleen de Goed doet haar naam eer aan. Regelmatig voorziet ze dakloze mensen van eten en zo nodig van warme kleding, want, zegt ze: 'Er is altijd een reden voor hun dakloosheid; ze hebben allemaal een verhaal.' Net als Heleen zelf.

Haar leven begon niet gemakkelijk. Na haar geboorte in Oostenrijk werd Heleen direct door haar moeder afgestaan en geadopteerd door een Nederlands gezin. Na een zoektocht van vijftien jaar vond ze drie jaar geleden uiteindelijk haar biologische moeder en ging bij haar op bezoek. Dat werd geen onverdeeld succes. Haar moeder wilde niet zeggen wie haar biologische vader was, maar wel kreeg Heleen te horen nog een broer te hebben. Van hem kreeg ze een paar maanden terug een telefoontje: hun moeder was overleden. Zelf wist hij pas sinds kort dat hij nog een zus had. Later begreep Heleen dat haar moeder zich er altijd voor heeft geschaamd dat ze haar

kind had afgestaan. Ze was ertoe gedwongen door haar man, die haar ook mishandelde. In de omgeving werd verteld dat ze een doodgeboren kindje had gekregen. Heleen: 'Toen ik dit allemaal wist, kon ik haar vergeven voor wat ze gedaan had.'

Dertiende maand

Heleen heeft – misschien door haar geschiedenis – compassie met mensen die geen huis of haard hebben. Zij neemt geregeld dakloze mensen mee om samen bij de McDonald's te eten of ze koopt eten voor hen in de supermarkt. 'Er is altijd een reden voor hun dakloosheid; ze hebben allemaal een verhaal.' Een tijd geleden trof zij een oudere dakloze man bij de supermarkt. Hij speelde gitaar en zijn handen waren blauw van de kou. Ze vroeg hem of hij geen warme handschoenen had. De man schudde zijn hoofd, waarop Heleen zei: 'Aan de overkant is een Zeeman, kom mee, dan gaan we daar wat warme kleren voor je kopen.' Zo werd een halve garderobe voor hem aangeschaft. Heleen: 'Ik had net mijn

Heleen de Goed

dertiende maand gekregen, dus waarom zou ik deze man niet helpen?'

Haar zoon Aron voedde Heleen alleen

op; zijn Liberiaanse vader was niet betrokken bij de opvoeding. Wel houdt ze contact met hem, zodat Aron weet wie zijn vader is. Of het moeilijk is om

een alleenstaande ouder te zijn? 'Je rolt erin, zo gaat dat. Het combineren van werk en opvoeding is niet altijd gemakkelijk, maar ik had en heb collega's die me helpen als dat nodig is.' Op de vraag wat haar overleid houdt en helpt in lastige tijden, vertelt ze: 'Ik ben lid van Evangeliegemeente De Deur aan de Oude Haagweg. Als je alleen leeft zonder partner is het des te belangrijker om bij een gemeenschap te horen. Ik heb er vriendinnen. We bellen veel en helpen elkaar wanneer dat nodig is. Soms bidden we voor elkaar als een van ons in moeilijke tijden zit. We helpen elkaar in moeilijke tijden om te zoeken naar de honingmomenten in ons leven. Die zijn er altijd. Ik ben ook lid van het gelegenheidskoor. Met Kerst en Pasen zingen we in de vieringen *black gospel*. Ik word daar heel blij van. Toen ik door de coronacrisis niet meer kon sporten, ben ik online zanglessen gaan volgen. Zingen is heerlijk, het geeft rust in je hoofd en hart.'

GREET KAPPERS

Vastentijd en Pasen bij de Koptisch Orthodoxen

‘In deze periode zijn we nog hechter dan normaal’

Fady Mikhail (26) en Daniël Kerolles (27) zijn lid van de Koptisch Orthodoxe Kerk in Benoordenhout. Vol verve vertellen ze hoe hun geloofsgemeenschap vormgeeft aan de vastentijd en aan Pasen. Het is een intensieve periode die veel voor hen betekent.

Daniël Kerolles (27, links) en Fady Mikhail (26) leven in hun kerk toe naar Pasen.

De Koptisch Orthodoxen vieren dit jaar op 1 mei Pasen, het is voor hen het belangrijkste feest van het liturgische jaar. Op de dag van het interview is net de 55 dagen durende vastenperiode ingegaan.

Daniël: ‘Het is een interessante paradox: in de vastenperiode eten of drinken we geen dierlijke of daarvan afgeleide producten. Je neemt dus niet alles wat je zou willen, maar het is juist ook een periode die heel mooi is. We zijn altijd al een

soort grote familie, maar in deze periode zijn we nog hechter dan normaal. Nu door de pandemie niet fysiek, maar zeker spiritueel. Daarnaast werken we aan onszelf en komen daardoor dichterbij God.’

Fady: ‘Op de middelbare school was het weleens lastig als je opmerkingen kreeg wanneer je alweer een boterham met pindakaas at, maar als je je meer bewust wordt waarom je dit doet, dan merk je dat het tijdelijk opzijzetten van *pleasures* veel oplevert. Het doet je lichaam goed, maar ook mentaal en spiritueel word je gevoed. Het gaat trouwens niet alleen maar om je eten, maar ook

Opmerkingen bij alweer een pindakaasboterham

om zelfcontrole. Hoe dat eruitziet, kan per persoon verschillen. De een zal minder op social media zitten, de ander leest een extra hoofdstuk uit de Bijbel. Het vraagt zelfreflectie, inkeer. Dat is ook een soort vasten. Het geeft ons de kans om onszelf in spiritueel opzicht te verfrissen. Wij beleven het lijden, sterven en de verrijzenis van Christus mee. Ons empathisch vermogen wordt er groter door.’

Viering van acht uur

In de week voor Pasen, de lijdensweek, wordt er iedere ochtend en avond gebeden in de kerk, afgewisseld met lezingen. De vieringen duren al gauw een uur of vijf en op Goede Vrijdag zelfs zo’n acht uur. Op die dag vast de gemeenschap de hele dag; er wordt dan helemaal niet gegeten of gedronken. Rond middernacht begint de

nachtwake tot vroeg in de ochtend van Stille Zaterdag. Er worden speciale hymnen gezongen en het hele bijbelboek Openbaringen wordt gelezen. Op de avond voor Pasen is er een feestelijke Paasviering. Daarna wordt het vasten verbroken met een gezamenlijke maaltijd.

Daniël: ‘We leven allemaal naar hetzelfde moment toe: het vieren van de wederopstanding. Tijdens de mis is het feestelijk. Iedereen is happy. Het is mooi om het contrast te zien tussen de lijdensweek en de Paasdag zelf. In de lijdensweek is alles droevig en hangen er zwarte ornamenten in de kerk, maar wanneer de Paasdienst aanvangt, is alle decoratie wit. De hymnen die we zingen veranderen van een rouwend toon naar een vreugdevolle en opgewekte toon.’ Het is een intensieve week met vaste rituelen. Fady en Daniël ervaren het niet als een verplichting om mee te doen. Daniël: ‘Natuurlijk wordt meedoen aangemoedigd, maar we doen het graag. Als we het alleen zouden doen uit verplichting, dan zouden we een robot zijn die bevelen opvolgt.’ Fady: ‘Het is een hele *journey* die je in de lijdensweek samen aflegt. Best emotioneel, maar je gaat het haast missen als het voorbij is.’

JOLLY VAN DER VELDEN

De Koptisch Orthodoxe Kerk

is een van de oriëntaals-orthodoxe kerken en de belangrijkste christelijke kerk in Egypte. Er zijn wereldwijd 126 bisdommen, waaronder een in Nederland. De Haagse Koptisch Orthodoxe kerk is in de Van Akenstraat, een regionale parochie waarvan zo’n 250 tot 300 gezinnen deel uitmaken.

Docent van leerlingen met gedragsproblemen:

‘Mijn eerste vraag is hoe het met ze gaat’

Docent Patrick Slootweg steunt jongeren in hun groei naar volwassenheid. Wat is zijn kracht? ‘Persoonlijke aandacht maakt het verschil.’

Al vrij snel nadat hij in het onderwijs zat, wist Patrick Slootweg het zeker: hij wilde zich hardmaken voor jongeren die niet vanzelf meekomen in de klas. Dat doet hij als remedial teacher op het voortgezet speciaal onderwijs in Den Haag en Schiedam. De ruimte die hij zelf als puber bij de paters op het Delftse Stanislascollege ervoerde, inspireert hem hier nog dagelijks bij.

Rust en ruimte

‘Naast het overbrengen van de lesstof, boden de paters ook de rust en de ruimte om jezelf te leren kennen’, herinnert Patrick zich. ‘Zo kon ik ontdekken wat voor mij belangrijk is en waar ik goed in ben. Dat is een belangrijke

basis geworden voor de manier waarop ik werk. Je kijkt naar wat iemand anders kan en nodig heeft, en zo probeer je hem of haar zo goed mogelijk te ondersteunen. Wat mij betreft is dat ook de kern van het geloof.’

‘De paters boden ruimte voor zelfkennis’

Als remedial teacher geeft hij individuele bijles aan jongeren tussen 12 en 18 jaar die moeite hebben met een bepaald vak. Deze jongens en meisjes zetten zich soms zo af in de klas dat de lesstof niet meer op de eerste plaats komt. Met dertig leerlingen in de klas kun je ze als docent maar moeilijk de benodigde aandacht geven. Dan ervaar je zo’n leerling al snel als een lastpak.

Groeimomenten

‘Veel van de leerlingen die ik begeleid, hebben gedragsstoornissen of een

FOTOGRAFIE: ROBERT REIJNS

pittige thuisomgeving. Als ik ze uit de klas haal, is mijn eerste vraag altijd hoe het met ze gaat. Dan voel je meteen al of het kind in staat is om aan de slag te gaan met de leerstof, of er nog niet aan toe is door gevoel, gedrag of drukte in het hoofd. Die persoonlijke aandacht is altijd belangrijk, voor ieder mens, maar zeker op een school waar kinderen kampen met ADHD of autisme.’ Niet het probleem op het leervlak, maar de persoon zelf is daarbij leidend voor hem. ‘Dat vinden ze vaak heel bijzonder. Als ik weet wat ze nodig hebben, kan ik dat vervolgens ook weer meegeven aan hun docenten of ouders. Uiteindelijk bouw je zo een band op met die leerling die niet alleen een basis vormt voor het overbrengen van je lesstof. Die band kan ook zorgen voor groeimomenten; voor zelfvertrouwen, vertrouwen in anderen en wat inzicht in zichzelf. Dat geeft me ongelooflijk veel werkplezier.’

JUNE KROMJONGH

IN-DRUK

Hij kust in mij wat gebroken en gekwetst is. (Anselm Grün)

In dit paasnummer gaat het over troost. Dat vind ik wel lastig, want de dood van familie en vrienden doet mij zelden denken: ‘Gelukkig is het Pasen geweest.’ Integendeel. Het kostte mij veel moeite om over Pasen te preken, het jaar nadat mijn vrouw Betsie was gestorven. Ze was sportief, een actieve vrijwilliger en had zoveel hobby’s dat ze er wel twee levens mee kon vullen. Op een vroege ochtend kwam daaraan – en aan onze zielsverbondenheid – een abrupt einde. Toen tot mij doordrong wat mij was overkomen, voelde het verlies als een voortdurend, knagend heimwee. Iedere keer weer overvallen worden door het onherroepelijke, het besef van ‘voorgoed voorbij’. ‘Je hebt zoveel mooie

GETROOST VERDER?

herinneringen’, zo hoorde ik menigmaal als troost. Maar aanvankelijk veroorzaakten die herinneringen, de foto’s en anekdotes vooral pijn.

Naarmate de tijd verstrijkt, is de dode steeds meer afwezig. Het was een groot verdriet dat ik mij enkele weken na haar dood zelfs haar stem niet meer herinneren kon! Om met de apostel Paulus te spreken, de dood blijft de laatste vijand. Niet alleen de geliefde mens verliezen wij, maar ook de gemeenschappelijke herinneringen. Hoe vaak overkwam het mij niet dat ik zou willen zeggen: ‘Weet je nog...’ Weg was die intimiteit van het samen-weten en samen-geheimpjes hebben. Toch is inmiddels wat meer gaan wennen wat nooit echt wennen zal. Daarbij werd ik geholpen door het boekje *Moeder: Een*

in memoriam, waarin Henri Nouwen een diepzinnige link legde tussen het sterven van zijn moeder en het zenden van de Geest. Hij schreef: ‘Ik begon me af te vragen of Jezus niet telkens weer zijn Geest zendt, wanneer iemand met wie wij in liefde verbonden zijn ons verlaat. (...) In deze weken van rouw is ze elke dag verder in me gestorven en daardoor heeft ze het me onmogelijk gemaakt om haar als moeder vast te houden. Toch heb ik haar niet verloren door haar los te laten. Integendeel, ik vond haar dichterbij dan ooit. In en door de Geest van Christus wordt ze werkelijk een deel van mijn diepste wezen.’

Zijn woorden riepen en roepen herkenning bij mij op. Ik merkte dat de dood niet alleen heimwee achterliet, maar ook nieuwe kracht in mij

losmaakte. Ik voel mij kwetsbaarder en tegelijk een meer *heel* mens; ik weet van tekortschieten – en zonde –, maar weet tegelijk dat de liefde mij heeft gedragen en verder draagt. Die eerste maanden was ik ervan overtuigd dat mijn leven tot stilstand was gekomen, dat alles verder zonder zin was. Maar ik ben gaandeweg iets gaan ervaren van de waarheid die Henri Nouwen zo diepzinnig verwoordde. Troosten is in het Engels ‘to comfort’, waarin het Latijnse ‘samen sterk maken’ zit. De ware troost is dat God ons ons verdriet en onze boosheid gunt. Ons geloof hoeft de dood niet te overwinnen, dat doet de liefde. In de woestijn van verdriet bloeit zomaar een roos, geurt een lentewind. Pasen is ook voor de overlevenden.

ROB VAN ESSEN

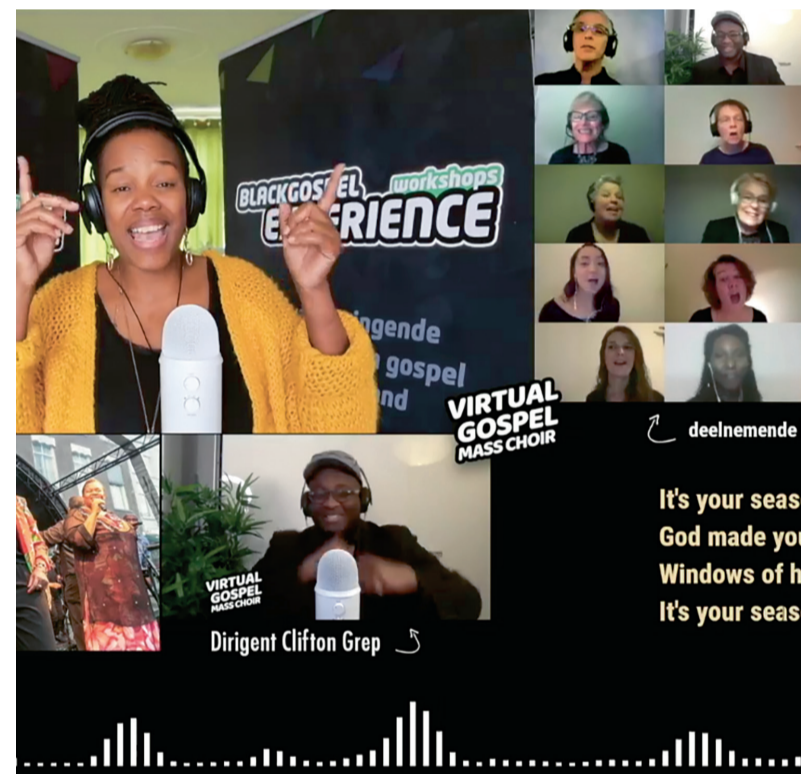
Kapel van de begraafplaats St. Petrus Banden

De 17-jarige Mees Jansen komt hier geregeld met zijn familie om in de kapel een kaarsje op te steken en verse plantjes te potten op het graf van zijn opa en oma. Mees: 'Mijn oma heb ik nooit gekend, maar mijn opa wel. Hij is in 2011 overleden. Als ik hier bij zijn graf ben, denk ik weer aan hem. De kapel heeft een fijne sfeer en het is hier zo rustig. Voor mij is dit een plek waarvan ik weet: hier is opa.'

DE SFEERVOLLE KAPEL UIT 1838 IS VAN ZONDAG T/M VRIJDAG GEOPEND VAN 9.00-16:30 UUR.
KERKHOF LAAN 10.

Lentekleuren op grauwe dagen

Elke dag lopen Alice en Joshua door het Zuiderpark. 'We komen hier voor livemuziek. Ieder vogelconcert is toch uniek. Het groen geeft rust in roerige tijden. Lentekleuren, frisse geuren... er is zoveel om ons af te leiden van soms grijze, grauwe dagen.'

Muziek met een glimlach

Agnes de Vries is sopraan bij de in Den Haag opgerichte 'koorformatie' Black-Gospel Experience. 'Het geeft een ongekende ervaring van vreugde, verbondenheid en troost om samen te zingen, ook al moet dat nu digitaal. De boodschap

van black gospel is "het goede nieuws" van geloof en vertrouwen; iets wat een mens in coronatijd goed kan gebruiken. Doe met ons mee.'

INFO: BLACKGOSPELEXPERIENCE.NL.

Voedsel voor de ziel

Tussen 13 april en 12 mei breken Haagse moslims, een kwart van alle Hagenaars, het dagelijks vasten van de Ramadan met een uitgebreide maaltijd, de iftar. Een van hen is Kashif Akmal, lid van de Mobarak Moskee in Benoordenhout. Akmal: 'Ik vast om beter Gods geboden op te volgen, er spiritueel op vooruit te gaan, en daardoor Gods welbehagen te verdienen.' Daar is meer voor nodig dan een lege maag, bekrachtigt hij met een citaat van de profeet Mohammed: 'Hij die het niet schuwt om met woord en daad leugens te vertellen, dient te weten dat God zijn onthouding van eten en drinken niet nodig heeft.'

Akmals grote voorbeeld is Hazrat Mirza Ghulam Ahmad, de oprichter van 'zijn' islamitische stroming, de Ahmadiyya Moslim gemeenschap. Zo zei Ahmad ooit: 'Daarom is de betekenis van vasten dit alleen, dat de mens het ene soort voedsel opgeeft dat alleen het lichaam voedt en het andere soort voedsel verkrijgt dat een bron van troost en voldoening voor de ziel is.'

Diensten en tijdstippen veranderen in coronatijd soms op het laatste moment. Ook moeten kerkgangers zich soms aanmelden voor een dienst. Raadpleeg vooraf de website van de kerk die u wilt bezoeken. De sites staan op: kerkinderhaag.nl/adressen.

Rooms-Katholieke kerken

Parochie Maria Sterre der Zee Info: rkdenhaag.nl
Centrum. Jacobus de Meerdere-kerk, Parkstr. 65a. Nederlands: zo. 9 u. en 12 u. Latijns: zo. 10.15 u. Vespers: 16 u. 1/4 19.30, 2/4 15u, 3/4 21u, 4/4 10.15, 12.45; 5/4 10.15, 12.45
Schilderswijk. Marthakerk, Hoefkade 623. Za 19 u. Zo. 11.30 u, 1/4 19u 2/4 15u, 19u 3/4 19u 4/4 9.30, 13u (Engelstalig Afrikaans)
Haagse Hout. Paschaliskerk, Wassenaarseweg 53. Zo. 11 u. 1/4 19.30; 2/4 15u, 19.30 3/4 21u; 4/4 11u
Bezuidenhout. OLV van Goede Raad, Bezuidenhoutseweg 153. Woe. 12.30 u. 1/4 19.30, 2/4 15u, 19.30; 3/4 21u, 4/4 11u, 15u (Portugees)
Marlot. Onbevlekt Hart van Maria, Bloklandendijk 15. Za 17 u. Zo. 9.30 u. 4/4 9.30 5/4 10.30
Zeeheldenbuurt. Ignatiuskerk, Elandstr. 194. Zo. 11u.
Regentessekwartier. Agneskerk, Beeklaan 188. za. 20 u. en zo. 10 u. om de week Spaans of Nederlands. 1/4 19.30, 2/4 15u, 19.30; 3/4 21u, 4/4 11u
Scheveningen. Antonius Abtkerk, Scheveningsseweg 233. Di. 9 u. Za. 17 u. Engels: 2de en 4de za. 18 u. Zo. 10 u. 1/4 19.30; 2/4 15u, 19.30; 3/4 22u, 4/4 10u
Parochie De Vier Evangelisten Info: rkparochiedevierengelisten.nl
Valkenbos. Titus Brandsmakerk, Kamperfoeliestr. 279. Vrij. 10 u. Zo. 10.30 u. 1/4 19u, 2/4 15u, 3/4 21.30, 4/4 10.30
Loosduinen. Kerk Maria van Eik & Duinen, Loosduinse Hoofdstr. 4. Di. 10 u. Za. 17 u. (even maanden). Zo. 10 u. 1/4 19u, 2/4 15u, 19u 3/4 21.30, 4/4 10u
Waldeck/Kijkduin. Pastoor van Arskerk, Aaltje Noorderwierstr. 4. Do. 10 u. Vrij. 9 u. Za. 17 u. (oneven maanden). Zo. 10.30 u. 1/4 19u; 2/4 15u, 3/4 21.30, 4/4 10.30
Leyenburg. Emmauskerk, Leyweg 930. Za. 13 u. Zo. 10 u. 1/4 19u, 2/4 15u, 19u 3/4 21.30, 4/4, 5/4 10u

Diverse Rooms-Katholieke kerken

Rijswijk. Bonifatiuskerk, van Vredenburgweg 69. Zo. 11 u. Kerk van Benedictus en Bernadette, Sir Winston Churchillaan 372. Zo. 9.30 u.
Deutsch. Badhuisweg 35a. Zo. 10.30 u. English. Bezuidenhoutseweg 157. Zo. 10 en 17.30 u. Français. Stoeplaan 4, Wassenaar. Zo. 17 u.
Anglican Church Ary van der Spuyweg 1. Zo. 8:30 u. Heilig Avondmaal. Zo. 10:30 u. Contemporary & Traditional (Holy Communion) Service, 4de zo. Anointing & Prayer for Healing. Zo. 17 u. Wellspring Service, 4de zo. Choral Evensong.
American Protestant Church Esther de Boer van Rijcklaan 1. 9:45 with praise band. 11:15 with organ and choir.
Oud-Katholieke Kerk Juffrouw Idastr. 7. 1/4 19.30, 2/4 15.00, 3/4 21.00, 4/4 10.30 zo 10u eucharistieviering
Exoduskerk Beresteinlaan 263. Zo. 10 u.
Vredekerk Maartensdijkstraan 126. Arabisch: za. 19 u. Nederlands: zo. 10.30 u.
Baptistengemeente Vier Heemskinderenstr. 91. Zo. 10 u.
Leger des Heils Ambachtsgaarde 198. Zo. 10.30 u. met muziekkorps.
Apostolisch Genootschap Loevesteinlaan 170. Zo. 9.30 u. met zang en muziek. apgen.nl
Zevendedagsadventisten Robijnhorst 197. Za. 10 u. bijbelstudie, 11 u. dienst.
Quakers Stadhouderslaan 8. Zo 10:30 u. stille samenkomst.

Het maandblad bij u in de buurt?

Wilt u dat dit blad iedere maand in uw buurtwinkel of bibliotheek komt te liggen? Neem dan contact op: info@kerkinderhaag.nl of 06 123 130 53.

Kerken van de Protestantse Kerk Nederland (PKN)

Kerkgebouwen	Tijd	1 april WD 19.30	2 april GV 19.30	3 april SZ	4 april PZ	11 april	18 april	25 april
Lukaskerk Om en Bij 2.	10.15	ds Christiaan Donner	ds Christiaan Donner	ds Jannet van der Spek	ds Jannet van der Spek	ds Nienke van Dijk	ds Esther Israël kringviering	ds Jannet van der Spek
Duinzichtkerk V. Hogenhoucklaan 89	10.00	dr Ad van Nieuwpoort	dr Ad van Nieuwpoort	22u dr Ad van Nieuwpoort	dr Ad van Nieuwpoort	ds Casper van Dongen	dr Ad van Nieuwpoort	dr Ad van Nieuwpoort
Christus Triumfatorkerk Julia v. Stolberglaan 154	10.00	ds Jaap van den Akker	ds Jaap van den Akker	21u ds Jaap van den Akker	ds Jaap van den Akker	ds Frans Gijzel	ds Jaap van den Akker	ds Jaap van den Akker
Pax Christikerk Vlamburg 2	10.30	X	ds Nico van Splunter	X	ds Peter Bakker	ds Peter Bakker	Robin Bulsing	ds Els van der Wolf-Kox
De Oase Van Meursstraat 1	10.00	ds Theo Hettema	ds Theo Hettema	19.30 ds Theo Hettema	ds Rob van Essen	X	ds H. Joziase	ds Durkje Sikkema
Marcuskerk Jan Luykenlaan 90	10.00	ds Jantine Veenhof	ds Jantine Veenhof	X	ds Jantine Veenhof	Martijn de Jong	ds Jantine Veenhof	ds Agnes Gooijer
Bergkerk Daal & Bergselaan 50 A	10.00	X	ds Axel Wicke	X	ds Martine Nijveld	ds Olivier Elseman	ds Axel Wicke	ds Axel Wicke
Maranathakerk 2e Sweelinkstr.156	10.30	ds Axel Wicke	X	19.30 ds Martine Nijveld	Sity Smedinga	Jenne de Haan	ds Erika van Gernerden	ds Rob van Essen
Noorderkerk Schuijstr. 9-11	10.00	ds Geertje Zomer	ds Anneke Mooi	X	ds Geertje Zomer	ds Henk van Laren	ds Durkje Sikkema	ds Ruud Stiemer
Bosbeskapel Bosbesstr. 5	10.00	ds Martin Koster	ds Martin Koster	ds Martin Koster	ds Martin Koster	ds Rob van Essen	ds M. den Dulk	ds Klaas Wigboldus
Abdijkerk WillemIII-str. 40	10.00	ds Wietske Verkuyl	ds Michiel Aten	ds Wietske Verkuyl	ds Michiel Aten	ds R. de Vries	ds Wietske Verkuyl	ds Michiel Aten
Houthaghe Toon Dupuisstr. 10	10.00	X	ds Nel van Dorp	X	ds P. Sanders	ds Fokke Fennema	J. Veldboom	J. de Haan
Shalomkerk Vrederustlaan 96	10.00	ds Klaas Wigboldus	ds David Schiethart	ds David Schiethart	ds David Schiethart	ds Nicolle Pronk	ds Yvonne Schoonhoven	ds Marjolein Anema
Bethelkerk Scheveningen J. Kokstr.173	10.00 17.00	X	ds Gerco Lock HA	X	ds Gerco Lock	ds E. Grutteke-Vissia Dienst aan Zee	ds Gerco Lock	Geerco Deij
Oude Kerk Keizerstr. 8	10.30	X	ds Barend Weegink	X	ds Barend Weegink	ds F. van den Bosch	ds Barend Weegink	ds H. van der Laan
Nieuwe Badkapel Nieuwe Parklaan 90	10.00	ds Charlotte van der Leest	ds Charlotte van der Leest	21.30 ds Charlotte van der Leest	ds Charlotte van der Leest	ds Leo de Leeuw	ds Charlotte van der Leest	ds W. Steenbergen
Pr. Julianakerk Tesselsestr. 6	10.00	X	ds Dirk-Jan Thijs HA	X	ds Dirk-Jan Thijs, 5/4 ds H. Visser	B. Nootboom evangelisatie	ds A. Kunz	ds Frederik van Harten
De Toevlucht Laan v. Hoornwijk 140	10.00	dorpskerk	dorpskerk	dorpskerk	ds Attie Minnema	ds Martine Nijveld	ds Attie Minnema	Marja Griffioen
De Leidraad Harriët Freezerhof 28	09.30	*	*	*	*	*	*	*
Bethlehemkerk Laan v. Meerdervoort 627	10.00 16.30	ds Bert Karel Foppen	ds Bert Karel Foppen	X	ds Bert Karel Foppen ds M. Verheuvell	ds M. Maas ds Bert Karel Foppen	ds L. van der Meijden ds Bert Karel Foppen	ds Bert Karel Foppen prof dr G. van den Brink
Houtrusterk Beeklaan 535	10.30	ds Karl van Klaveren	ds Karl van Klaveren	X	ds Karl van Klaveren	ds Carola Dahmen	ds Marjan Driessen	ds Mariska Kloppenburg
Kloosterkerk Lange Voorhout 2	10.00	20u ds Marja Flipse	12.30, 20u ds Marja Flipse	22.30 ds Marja Flipse	ds Rienk Lanooy	ds Mirjam Elbers	ds Rienk Lanooy	10.30 ds Marja Flipse cantate
Ev. Lutherse Gem. Lutherse Burgwal 9	10.15	ds Jannet van der Spek	ds Jannet van der Spek	21u. ds Hanneke Allewijn	ds Hanneke Allewijn	ds Jannet van der Spek	ds Fokke Fennema	naar Lucaskerk
Église Wallonne Noordeinde 25	10.30	X	pasteur Hartman Out	X	pasteur Hartman Out	pasteur Hartman Out	pasteur Hartman Out	pasteur Karel Blei
Koningkerk Br. Ingenhoeslaan 4 Voorburg	10.00	ds Els van der Wolf-Kox	ds Els van der Wolf-Kox	21.30 ds Els van der Wolf-Kox	ds Els van der Wolf-Kox met doventolk	ds B. van Drongelen	ds H. de Leede	ds Jan van der Wolf

Overige kerken

Kerkgebouwen	Tijd	1 april WD	2 april GV	3 april SZ	4 april PZ	11 april	18 april	25 april
Deutsche Ev. Gem. Bleijenburg 5	10.30	18u Pfr Thomas Vesterling	19u Pfr Thomas Vesterling	X	6u Pfr Thomas Vesterling, Pred Ulrich Thöle, 10.30 Pfr TV	Prdin Dagmar Opper	Pfr Thomas Vesterling	Pfr Thomas Vesterling
Doopsgezinde Gem. Paleisstr. 8	10.30	ds Marijn Vermet	X	X	ds Marijn Vermet	ds Menno Meihuizen	ds Marijn Vermet	*
Ev. Broedergem. Hernutters Chasséstr. 1	10.00	zr Christine Welschen	14.30 zr Christine Welschen	X	zr Christine Welschen	zr Christine Welschen Paasmusical	br Dyoemati Tumin	11u zr Christine Welschen zangdienst
Haagse Dominicus Th. Swenckestr. 30	10.30	Jolly van der Velden, Inge Boesveld	Henk Baars	X	Henk Baars	X	Groene zondag/ broze aarde Henk Baars	X
Indon. Ned. Chr. Kerk, Marcuskerk Jan Luykenlaan 92	14.00	X	ds Johannes Linandi (online)	X	ds Johannes Linandi (online)	ds Johannes Linandi (online)	ds Hendri Sendjaja	ds Chris de Jonge
Ekklesia Brouwersgracht 2-k, in steeg door hek	11.00	naar Lukaskerk	naar Lukaskerk	naar Lukaskerk	naar Lukaskerk	Dood en opstanding	X	X
Kruispuntgem. Hofzichtlaan 115	11.00	X	19u ds Joop Zuur, br Hans Koster	X	Eucharistie ds Joop Zuur	X	br Rembrandt Zuijderhoudt	X
Remonstrantse kerk Laan v. Meerdervoort 955	10.30	ds Antje van der Hoek	ds Reinhold Philipp	X	ds Reinhold Philipp	ds Tina Geels	ds Reinhold Philipp	ds Antje van der Hoek
Geref. Kerk Vrijgemaakt Duinkerkerstr. 1	10.00	ds Jasper Klapwijk	ds Jasper Klapwijk	X	ds Jasper Klapwijk	ds Lucas van der Veen	ds Arnout Francke	ds Jasper Klapwijk

Symbolen: 🎵 met cantorij, muziek etc; X geen dienst; * zie website van de kerk; 🏠 voorganger met preekconsent; ✂ kerkelijk werker; ⚡ proponent (ds i.o.); 🏠 missionair pionier

Kerk in coronatijden

De zegen van Zoom

Elkaar digitaal ontmoeten, ook in de kerk gebeurt het volop. Niet iedereen is enthousiast, maar predikant Jan van der Wolf kijkt vooral naar de voordelen: 'De indirectheid helpt om tot goede gesprekken te komen.'

Het is behelpen, maar toch lukt het om in deze tijden contact te onderhouden met onze gemeenteleden. Even iets bij iemand langsbrengen, of elkaar digitaal ontmoeten via Zoom. Over dat laatste wordt veel gemopperd. Het is vermoeiend, want je mist een deel van de non-verbale interactie. Toch heeft zo'n online bijeenkomst een eigen kracht. Ik merk dat bij het digitaal koffiedrinken na een viering, maar bijvoorbeeld ook bij een gespreksgroep over het boek *God 9.0*, waarin het gaat over de spirituele groeikansen van het christendom.

Zo'n Zoomsessie moet goed gestructureerd worden om te voorkomen dat iedereen door elkaar praat. Je hebt een gespreksleider nodig die alle deelnemers uitnodigt om iets in te brengen. Bij het digitaal koffiedrinken doe ik dat aan de hand van twee vragen: 'Wat houdt je bezig?' En: 'Wat neem je mee uit deze kerkdienst?' Het levert

openhartige gesprekken op. Er is meer diepgang dan bij het gewone koffiedrinken na de kerkdienst, dat soms iets van een 'jungle' kan hebben.

'Er is afstand en toch ook niet'

Diepgang houdt voor mij in dat er niet in algemeenheden gepraat wordt, maar dat er ruimte is om diepe persoonlijke overtuigingen te delen. Dat heeft iets kwetsbaars. Blijkbaar biedt

een Zoom-sessie daarvoor een veilige ruimte. Zoom is dan een zegen.

Zoals bij de kapper

Waarom is dat zo? Ik denk dat de duidelijke structuur helpt, maar ook het feit dat er alleen 'liefhebbers' meedoen. Wellicht helpt het ook dat je elkaar via een scherm ziet. Er is afstand en toch ook niet. Net zoals bij de kapper, waar het contact via de spiegel gaat. Deze indirectheid helpt om tot goede gesprekken te komen. Dat merk ik ook in het pastoraat. Ik heb

veel gebeld met mensen en daardoor had ik met een grotere groep mensen contact dan normaal. Een telefoongesprek kost nu eenmaal minder tijd dan een bezoek. Meestal leed de diepgang er niet onder. Integendeel, de afstand geeft soms juist nabijheid. In een enkel geval stapte ik op mijn fiets om een stervende te bezoeken en te zegenen. Dat kan niet anders, dat wil ik niet anders.

Wat betekent dit alles voor de tijd na corona? Het pastoraat zal meer uitgaan van een hybride model: bellen en bezoeken. Een boeiende vraag is: wanneer doe je het een en wanneer doe je het anders en waarom? Bij het koffiedrinken na een kerkdienst wil ik een aparte gespreksruimte inrichten voor de doorpraters. Daarbij moet ook iemand aanwezig zijn die het gesprek leidt. Ik ben benieuwd of er dan net zoveel diepgang kan ontstaan als bij een Zoomsessie.

JAN VAN DER WOLF

Jom Hasjoa in de Kloosterkerk

Jaarlijkse herdenkingsbijeenkomst van de Holocaust (Jom Hasjoa) in de Kloosterkerk. Toespraak door Emile Schrijver, directeur van het Joods Historisch Museum in Amsterdam. Muzikale medewerking door chazan Ken Gould. Voorafgaand (9-11 uur) de uitnodiging om bloemen te leggen bij het Joods Kindermonument (Rabbijn Maarsenplein).

ZO. 11 APRIL, 16 UUR. KLOOSTERKERK. TOEGANG VRIJ; OPGAVE NIET NODIG. OOK ONLINE: JOMHASJOADENHAAG.WEBLY.COM.

Gezocht: Notulist Commissie Bijstandzaken

Protestantse
Diaconie
Den Haag

De Commissie Bijstandzaken is dringend op zoek naar een notulist. Raakt het u ook dat nog steeds veel mensen moeite hebben om in hun basisbehoeften te voorzien? Bent u begaan met het lot van ongedocumenteerden? De Commissie Bijstandzaken (CBZ) van de Protestantse Diaconie Den Haag verleent incidentele financiële bijstand aan Haagse mensen in nood, die nergens anders voor financiële steun terecht kunnen. Maandelijks komt de CBZ bij elkaar om aanvragen te bespreken. Meer informatie vindt u op: kerkinderhaag.nl/cbz

IN MEMORIAM

Ds. Henk W. van den Brink (1924-2020)

Hendrik Willem van den Brink, van 1960-1989 predikant van de Julianakerk en de Valkenboskerk (Protestantse Kerk Nederland), overleed op 22 december vorig jaar. Van den Brink was leider van de cursus Theologische Vorming voor gemeenteleden in Den Haag en betrokken bij onderwijs en sociaal werk in Transvaal.

Grote Kerk herdenkt 4 en 5 mei online

De Grote Kerk houdt een online-bijeenkomst in het teken van de dodenherdenking (4 mei) en Bevrijdingsdag (5 mei). Er wordt daarbij ook stil gestaan bij slachtoffers en democratie in deze tijd. Burgemeester Jan van Zanen houdt de hoofdtoespraak. Verder werken mee: Cabaretier Paul van Vliet, rabbijn Albert Ringer, Judith de Kom (dochter van verzetsstrijder Anton) en jonge dichters. Afsluiting met een interreligieuze vredesritueel. Voorafgaand een online dialoog (14:30-16:30) over de betekenis van herdenken; opgave bij wendy@dialogdenhaag.nl.

DI. 4 MEI. 18-18:50 U.
GROTEKERKVOORDENHAAG.NL.

PERSONALIA

Pastor Jan Eijken

Op 30 april gaat pastor Jan Eijken van parochie Maria Sterre der Zee met pensioen. Na een periode van zes jaar als pastor in Dieren, werd Jan Eijken in september 1991 aangesteld als pastoraal opbouwwerker in de Haagse binnenstad. Hij kreeg de opdracht mee om een nieuwe impuls te geven aan het contact tussen de wijk en de kerk. De multiculturele samenleving, de interreligieuze dialoog en het contact met katholieken uit andere landen hadden zijn grote interesse. Vanaf 2000 tot 2011 werkte hij in de Willibrordparochie in de Schilderswijk. Twee belangrijke projecten kwamen van de grond: de jaarlijkse internationale Eucharistieviering en het Multicultureel Ontmoetingscentrum (MOC); innovatief en uniek in het Bisdom

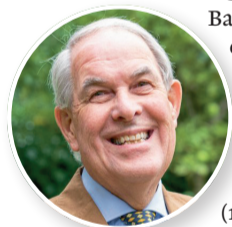

Rotterdam en in heel Nederland. In 2011 kreeg hij een aanstelling in de Antonius Abtparochie in Scheveningen; vanaf de oprichting van de parochie Maria Sterre der Zee (2015) bleef hij pastoraal werker voor meerdere gemeenschappen, waaronder de Portugeestalige gemeenschap. Zijn betrokkenheid bij het MOC is altijd gebleven. Zijn tien werkzame jaren in de Schilderswijk zijn de basis geweest voor zijn proefschrift *Interculturele kerkopbouw in de Schilderswijk, Den Haag 2000-2010*.

Na zijn pensionering wil hij als vrijwilliger betrokken blijven bij het MOC. Ook wil hij met collega's een postacademische cursus aanbieden over interlevensbeschouwelijke communicatie.

Dolf Langerhuizen, pastoor parochie Maria Sterre der Zee.

Barend Weegink

Barend Weegink, predikant in de Protestantse Kerk bij de Oude Kerk Scheveningen, is gepromoveerd op een onderzoek naar de bijdrage van ethisch theoloog Aart Jan Theodorus Jonker (1851-1928) aan de gereformeerde spiritualiteit. Weegink maakte een analyse van Jonkers omgang met de mens en zijn visie op het lijden. In de openheid voor de cultuur hield Jonker vast aan een orthodoxe geloofsopvatting. Barend Weegink schetst Jonker als exponent van een gereformeerd-ethische spiritualiteit, verbindend en richtinggevend voor mensen die zoeken naar de zin van hun bestaan.

VERSE THEOLOGIE

LEVENSBESCHOUWING IN TIJDEN VAN CORONA

De coronapandemie heeft niet alleen veel medische en economische pijn veroorzaakt, maar er ook voor gezorgd dat allerlei vragen van levensbeschouwelijke aard op de voorgrond staan. Hoeveel is een leven waard en is een jong leven meer waard dan een oud(er) leven ('dor hout')? Wie beslist daarover en op grond waarvan? Wat betekent het dat dikke mannen van boven de 50 jaar oververtegenwoordigd zijn in het ziekenhuis? Moeten zij eerder ingeënt worden zodat de druk op de zorg afneemt of worden ze dan 'beloond' voor hun vaak ongezonde leefstijl? Kun je mensen in eenzaamheid laten leven of sterven of gaat dat in tegen het sociale karakter van het leven (en sterven) zelf? Het is zomaar een greep uit de vragen die publiek gesteld werden. Al gauw bleek dat efficiëntie, pragmatisme en gestroomlijnde logistiek, waar we zo goed in zijn, daarop geen antwoord

kunnen geven. Daarvoor moet gezocht worden in de diepere lagen van de menselijke ziel, waar het gaat om emoties, waarden en gevoelens en de vraag waardoor die gevoerd worden. Uit welke bron putten mensen daarvoor?

Religiestress

In zijn boek *Met of zonder?* gaat Martien Brinkman (emeritus hoogleraar theologie aan de VU) in op de vraag of religieuze levensbeschouwing daarin ook een rol mag spelen. Natuurlijk mag dat, zal iedereen beamen, maar de vraag is of dat ook mag in het publieke domein, op die plekken waar we ons privéleven achter ons laten en met elkaar discussiëren over waar het heen moet. Brinkman richt zich daarbij vooral op de politiek als dé plaats waar dat gesprek gevoerd wordt. Als het daar over religie gaat, worden veel mensen immers opeens heel zenuwachtig en krijgen ze 'religiestress'. Er roept dan altijd wel iemand op bezwerende toon: 'scheiding tussen kerk en staat', alsof een religieuze levensbeschouwing dan opeens niet meer mag meedoen.

Veel mensen stellen dat die publieke ruimte 'neutraal' moet zijn. Ze bedoelen daarmee dat ze van elke levensbeschouwelijke invulling moet zijn ontdaan. Maar de vraag die Brinkman terecht stelt, is of zo'n lege, niet-levensbeschouwelijke invulling niet ook een vorm van levensbeschouwing is. Wat betekent zo'n lege levensbeschouwing voor de vragen die de coronacrisis (en niet alleen die) stelt? Hij komt dan uit bij de theoloog Miskotte, die rond de oorlogsjaren ('40-'45) zijn zorg uitsprak over een 'waardenneutralisme'.

Miskotte vond dat een samenleving daar niet op gebouwd kan worden. Vroeg of laat zou zich altijd 'iets met absoluteit' aankondigen. Brinkman hint daar ook op. Het publieke terrein waarop zoveel beslist wordt over ons leven, vraagt ook om een gesprek over het waardenreservoir waaruit we putten. Waar dat waardenreservoir angstvallig buiten de deur wordt gehouden, kan het zomaar gebeuren dat 'een populistische roeptoe-ter (...) voor een rampzalige invulling' zorgt.

Ik vermoed dat de opkomst van allerlei complottheorieën daarmee ook verband houdt. Ze vormen een – inderdaad rampzalige – invulling die op haar eigen manier zoekt naar diepere verbanden en betekenissen. Ze vullen het vacuüm dat het lege, publieke terrein heeft achtergelaten met een nieuw 'geloof'. Geen 'geloof' dat de wereld verder helpt, maar het zou een signaal kunnen zijn om in de publieke ruimte het gesprek aan te gaan met en tussen andere wél serieus te nemen vormen van levensbeschouwing. Natuurlijk zal dat niet zonder spanning gaan, maar laat het dan maar een vruchtbare spanning zijn die recht doet aan het hele leven, ook de levensbeschouwelijke kant ervan. Brinkman roept ertoe op. Die oproep is niet nieuw, maar blijft actueel.

RIENK LANOOS

MARTIEN E. BRINKMAN, *MET OF ZONDER? OVER DE BETEKENIS VAN RELIGIE OP PRIVÉ EN PUBLIEK TERREIN*. SOEST: BCBS, 2021.

COLOFON

KERK IN DEN HAAG MAANDBLAD
WWW.KERKINDENHAAG.NL WEBSITE

April 2021, jaargang 24, nr. 235

Uitgave van de Protestantse Kerk Den Haag, de Evangelisch-Lutherse Gemeente Den Haag, de Gereformeerde Kerk van 's-Gravenhage Oost en de Rooms-Katholieke parochies Maria Sterre der Zee en De Vier Evangelisten.

Contact: redactie@kerkinderhaag.nl.
Tel. 06 123 130 53 hoofdredactie@kerkinderhaag.nl
Tel. 06 4626 69 64 Parkstraat 32, 2514 JK Den Haag

Redactie: Greet Kappers (hoofdredacteur), Irna van der Wekke (tekstredactie), Robert Reijns (eindredacteur), Henk Baars, Henriëtte Boerma, Rob van Essen, Hans Hemmes, Shari van den Hout, Rienk Lanooy, Tom Mikkers, Jan van der Wolf.

Vormgeving: Pieter van Schouwenburg

Druk: Opmeer Drukkerij bv
Website: ISI Media, isimedia.nl

Advertenties:
kerkinderhaag.nl/adverteren
adverteren@kerkinderhaag.nl
06 123 130 53 (Robert Reijns)

Los postabonnement:
€ 22,50 per kalenderjaar (10 nummers).
Opgave: info@kerkinderhaag.nl
Giften: IBAN NL35 INGB 0007 7749 10

Troubadour

TROUBADOUR MARTIJN BREEMAN, OPNAMES EN AGENDA OPTREDENS: KERKINDENHAAG.NL

De zoekgeraakten in de tijd

Al heb ik nog geen grijze haren en loop nog lang niet krom van ouderdom, toch denk ik vaak terug aan vroeger jaren, ik kijk vooruit, maar ook graag achterom. En vaag herinner ik mij namen, een beeld dat voor mijn netvlies glijdt, van wie eens in mijn leven kwamen, maar die verdwenen in de tijd.

De vriend met wie ik appels diefde, en touwtje sprong en in de bomen klom. Het meisje waar ik op verliefde, maar tevergeefs; ze keek niet naar mij om. Waar zou die jongen zijn gebleven? Hoe raakte ik het meisje kwijt? We hebben zelfs niet meer geschreven, ze zijn verdwenen in de tijd.

Het leven dat wij allen leiden is als een kaart met een fijn lijnenspel van wegen die elkander snijden, maar weinig paden lopen parallel. Het zal wel bij het leven horen, maar vaak denk ik, vervuld met spijt, aan mensen uit het oog verloren: de zoekgeraakten in de tijd.

De kracht van kleuren

Schilderij van Xander van Oosten. Te koop via artflow.nl.

Het is lente, we snakken allemaal naar kleur na een lange winter, die we groten-deels binnen hebben doorgebracht.

Kleuren beïnvloeden onze gemoedstoestand en daarmee ook ons lichamelijk welzijn. Als je jezelf wilt opvrolijken, helpt het bijvoorbeeld om kleurige kleding aan te trekken. Kleuren bepalen in gebouwen en ruimtes mede de sfeer. Zo zal rood eerder onrustig maken dan groen of blauw. Blauw is een koele kleur, die rust kan geven. Groen is de kleur voor de natuur en symboliseert groei en harmonie. Wit en zwart kunnen beide de kleur van rouw zijn. Wit verwijst dan naar hoop en geloof: de dood is niet het einde, maar een nieuw begin. In de kerkelijke liturgie heeft Pasen de kleur wit; symbool voor een nieuw begin, reinheid en licht. Daarom is doopkleding vaak ook wit. Paars staat voor inkeer en bezinning en is daarmee de kleur

van de adventsperiode en de vastentijd. Rood is de kleur van vuur en verwijst naar de Heilige Geest. Deze kleur wordt met Pinksteren gebruikt, maar ook wel bij de wijding of bevestiging van ambtsdragers. Groen is de liturgische kleur, die vooral in de zomer gebruikt wordt en op 'gewone' zondagen. Groen verwijst naar het groen van de natuur en staat voor groei.

Therapie

De Deense arts Niels Ryberg Finsen ontving in 1903 de Nobelprijs voor de Geneeskunde, omdat hij had ontdekt dat bepaalde ziekten met gekleurd licht behandeld konden worden. Hij toonde bijvoorbeeld aan dat rood licht een genezende werking heeft op huidletsel dat veroorzaakt is door pokken. In de Indiase en Chinese geneeskunst worden al eeuwen kleuren gebruikt om klachten als slapeloosheid en depressie tegen te gaan. Ook in

Nederland kennen we chromo- of kleurentherapie als alternatieve geneeswijze. De therapie is bedoeld om de energiebalans in het lichaam te herstellen door gekleurde voorwerpen op het lichaam te plaatsen. Er is echter geen wetenschappelijk bewijs voor de werking van deze vorm van therapie.

In de reclame wordt dankbaar gebruik gemaakt van de betekenis die we in het westen aan kleuren hechten, vaak zonder dat we ons daarvan bewust zijn. Denk maar aan het opwekkende, energieke rood in de reclames voor Coca-Cola of het vertrouwenwekkende blauw-met-wit van geneesmiddelenfabrikant Pfizer. Overigens is het wel zo dat de betekenis die we aan kleuren geven meebepaald wordt door cultuur en persoonlijke interpretatie. Zo kan groen in andere culturen een kleur van rouw zijn.

GREET KAPPERS

De troostende kracht van iconen

'Een icoon is stil en kijkt je aan'

Voor pastoor Dolf Langerhuizen van de parochie Maria Sterre der Zee zijn iconen een vast onderdeel van zijn leven. Op verschillende plekken in zijn woning kijken iconen je vriendelijk aan. Liefkozend noemt hij ze 'medebewoners' van zijn huis.

Waar komt uw fascinatie voor iconen vandaan?

'Het zijn afbeeldingen die vanuit het geloof zijn geschilderd. Er zit een theologisch verhaal achter en dat vind ik mooi. Ze nodigen uit tot gebed en brengen rust in huis. Een icoon wordt gewijd en heeft daardoor iets sacramenteels. De heilige die is afgebeeld, is op een mystieke manier present. Daarom brandt er bij iconen ook vaak een lichtje, om daarmee uit te drukken dat Christus, de Moeder Gods of een heilige aanwezig is en bij jou een plek heeft gekregen.

Een icoon is stil en kijkt je aan. Daar gaat voor mij een zekere troost van uit. Je kunt degene die is afgebeeld iets toevertrouwen en dat maakt een icoon ook relationeel. Wil je iconen echt begrijpen, dan is het geloof onontbeerlijk. Ze worden natuurlijk ook als kunstobject verzameld, maar ik betwijfel of je dan de spirituele diepte verstaat.'

U schildert zelf ook iconen, hoe gaat dat proces?

'Voordat monniken een icoon schilderen, gaan ze een periode van vasten en bidden in. De bedoeling is dat je jezelf leeg maakt om je hart open te stellen voor God, om helemaal vervuld te raken met Gods Heilige Geest. Op de een of andere manier zie je de schoonheid die dat teweegbrengt terug in de icoon. Je schildert van donker naar licht, dus vanuit de duisternis naar het licht toe. Er zijn technieken voor, maar je hebt er zeker ook bezieling voor nodig.'

JOLLY VAN DER VELDEN

FOTOGRAF: JOLLY VAN DER VELDEN

Annemiek Jacobs over troost:

'Ik omring mijzelf met kleuren'

Het verlies van haar man Leo is voor Annemiek een groot verdriet. Nu haakt ze kruisjes en sjaals in alle mogelijke kleuren.

FOTOGRAF: GREET KAPPERS

delen met anderen. Ik hoef mij er niet voor te schamen.'

Nieuwe dimensie

Annemiek heeft een zorgzaam leven geleid. Leo had zorg nodig, omdat hij al jong aan een ongeneeslijke ziekte leed die hem dwong zijn priesterschap los te laten. Ooit wilde ze zelf theologie studeren, maar Leo kon daar als voormalig priester niet achter staan en het plan verdween van tafel. Maar het raakte niet uit haar hoofd: 'Nu ik alleen ben, gaat er ook een nieuwe deur open. Ik wil heel graag meer leren over de vraag waarom vrouwen in allerlei culturen en religies een ondergeschikte rol hebben. Ik wil op zoek gaan naar het antwoord op die vraag. Ik kan nu meer aandacht hebben voor mijn eigen gevoelens en intuïtie. Er is een dimensie in mijn leven bij gekomen.'

En jaar geleden verloor Annemiek Jacobs volkomen onverwacht haar man Leo. Hij zou de volgende dag uit het ziekenhuis ontslagen worden. 'Al onze kinderen waren op dat moment bij hem. Ik zou even naar huis gaan om wat uit te rusten, maar toen ik afscheid van hem wilde nemen merkte ik tot mijn verbijstering dat hij bezig was te sterven. Het was een enorme klap, ik kon er met mijn verstand niet bij.' Erover vertellen roept emotie op: 'Het verlies blijft schrijven. Lang geleden zei iemand: "Verdriet moet worden aangeraakt. Daar slijt het van." Ik ben dat nooit vergeten. Voor mij betekent het dat mijn verdriet er mag zijn, dat ik erover kan praten, het kan

'Wat mij troost geeft is als ik voor anderen kan koken. Ik ben een gemeenschapsmens, voel me het allerbeste in een groep. Kunnen praten met anderen is helpend. Kleuren om mij heen geven ook troost. Zoeken we niet allemaal naar kleur in ons leven?' Ze laat een blikje vol gehaakte kruisjes in alle mogelijke kleuren zien: 'Ik omring mijzelf met vrolijke kleuren, ze beïnvloeden mijn stemming. Misschien komt dat uit mijn jeugd: het carnaval in Maastricht is een feest van kleur en gekleurd zijn. Aan het eind van de winter zorgt de natuur ook weer voor een welvaart aan kleur. Dat doet goed!'

GREET KAPPERS